

36 Barnehage

Målgruppe:
Barnehager.

Presiseringer:
Matsservering i barnehagen dekkes også av kriteriene.

Sist revidert; 04.12.2018

Publisert: 05.07.2024

Kriterie-Id	Arbeidsmiljø
46	Virksomheten skal ha bedriftshelsetjeneste i henhold til FOR 2011-12-06 nr 1355: Forskrift om organisering, ledelse og medvirkning, §13-1. Bedriftshelsetjenesten skal være godkjent i henhold til FOR-2011-12-06-1360, Forskrift om administrative ordninger på Arbeidstilsynets område (forskrift om administrative ordninger), kap.2.
627	Dersom virksomheten tilbereder mat som serveres til andre enn dem som har tilberedt maten skal virksomheten være registrert hos Mattilsynet i henhold til FOR 2008-12-22 nr 1623: Forskrift om næringsmiddelhygiene (næringsmiddelhygieneforskriften), § 18; Krav til registrering av virksomhet. Virksomheten skal ha innført Internkontroll Mat i henhold til IK-mat forskriften, FOR-1994-12-15-1187, § 4.

Kriterie-Id	Innkjøp
1871	Virksomheter med matsservering skal 1) sette seg mål for å gjøre matsserveringen mer bærekraftig, 2) definere tiltak for å nå målene, og 3) sørge for at tiltakene gjennomføres i praksis. Mål og tiltak skal dekke følgende områder: * Økt andel økologiske produkter. Målet må være på minimum 15%. * Bærekraftige valg av kjøtt og sjømat * Redusert forbruk av kjøtt, og økt andel grønnsaker, korn, belgvekster, frukt og bær * Økt andel kortreist og/eller sesongbasert mat
2030	Barnehagen skal stille miljøkriterier til leverandør ved innkjøp av leketøy for å påse at leketøyet er fritt for farlige kjemikalier og bidrar minst mulig til utslipp av mikroplast.
2035	Ved nyetablering eller rehabilitering av uteområde skal alternativer til plastdekke vurderes.

Kriterie-Id	Naturmangfold og arealbruk
773	Torvjord, kjemiske/syntetiske plantevernmidler og mineralgjødning skal ikke benyttes på barnehagens/skolens område. Plantevernmidler og gjødning som er tillatt brukt i økologisk produksjon kan brukes.

Kriterie-Id	Avfall og ombruk
2034	Barnehagen/skolen/SFO skal aktivt jobbe med å redusere matsvinn og gjennomføre fast årlig måling. Det skal også beskrives hvilke tiltak som gjøres for å redusere matsvinnet.

Kriterie-Id	Systemkriterier
754	Virksomheten skal være godkjent iht. forskrift om helse og miljø i barnehager, skoler og skolefritidsordninger. Godkjenningen skal foreligge skriftlig.
758	Et helhetlig miljøpedagogisk opplegg basert på rammeplan for barnehager skal innføres og legges til i årsplanen. De miljøpedagogiske tiltakene skal bidra til å oppnå rammeplanmålene for bærekraftig utvikling og fagområde natur, miljø og teknologi. Årsplanen skal gjennomgås og oppdateres årlig.

Veiledning

Kriterie-Id	Arbeidsmiljø
46	<p>Presisering:</p> <p>Kriteriet gjelder bransjene som er pålagt bedriftshelsetjeneste. Se forskrift om organisering, ledelse og medvirkning kapittel 13 for oversikt over hvilke bransjer dette gjelder.</p> <p>Dokumentasjon:</p> <p>Beskrivelse av hva slags medlemskap som er inngått med bedriftshelsetjeneste og hvilke tjenester som inngår. Virksomheten skal også beskrive hvordan bedriftshelsetjenesten benyttes aktivt for å ivareta helsen til de ansatte.</p>
627	<p>Registrering skal foregå via www.mattilsynet.no. http://www.mattilsynet.no/skjema/mat. Klikk eksternt veiledning for tilgang til næringsmiddelhygieneforskriften.</p> <p>Unntak fra registrering kan være skolekjøkkener, de tilbereder mat men spiser den selv. Da er det ikke behov for å være registrert hos mattilsynet.</p>

Kriterie-Id	Innkjøp
-------------	---------

Kriterie-Id	Innkjøp
1871	<p>Presisering:</p> <p>Hensikten med kriteriet er at virksomhetene setter mål og tiltak for å legge om til mest mulig bærekraftige måltider, innenfor rammene som Helsedirektoratets kostholdsrad anbefaler. Kriteriet omfatter all mat som kjøpes inn og serveres av virksomheten, enten den tilberedes i virksomhetens egne lokaler eller leveres fra sentralkjøkken.</p> <p>For å kunne sette relevante mål og effektive tiltak for bærekraftig mat, anbefaler vi at dere først gjør en helhetlig gjennomgang av dagens mattilbud og rutinene knyttet til bestilling og tilberedning av mat. Identifiser områder der virksomheten allerede gjør gode tiltak, og hvor det er forbedringspotensial. Deretter kan dere sette konkrete, relevante mål for ulike aspekter av bærekraftig mat, og velge tiltak for å nå målene. Miljøfyrtårn anbefaler at dere prioriterer tiltak rettet mot de matvarene som brukes mest for å oppnå størst effekt. Tiltakene for bærekraftige matinnkjøp bør også sees i sammenheng med virksomhetenes arbeid for matsvinnreduksjon (ID 2034/2047). Kriteriet bør også sees i sammenheng med felleskriteriene #2194 (kommunale/fylkeskommunale) eller #2157 (private/statlige).»</p> <p>Vi anbefaler også at dere vurderer hvilke indikatorer dere vil bruke for å overvåke progresjonen mot miljømålene. Se Veileder til bærekraftig mat for mer veiledning til hvordan kriteriet kan oppfylles, og Miljøfyrtårns faktaark om bærekraftig mat for mer informasjon om den faglige begrunnelsen bak kriteriet. Miljøfyrtårns økoprosentveileder (Excel) kan benyttes for å beregne andelen økologisk mat som kjøpes inn.</p> <p>Dokumentasjon:</p> <p>Mål og tiltak for bærekraftig mat innenfor de fire områdene beskrevet i kriterieteksten skal dokumenteres skriftlig. Målet om økologiandel og eventuelt andre tallfestede mål må ikke være oppnådd på sertifiseringstidspunktet, men de skal være tidfestede. Tiltak som styrer innkjøp skal inkluderes i innkjøpsrutinen. Virksomheten skal også kunne vise til eksempler på hvordan de sikrer at tiltakene gjennomføres.</p> <p>Ved resertifisering skal virksomheten beskrive hvilke mål som er nådd, hvilke det fortsatt jobbes med, og eventuelt nye/reviderte mål. Virksomheten skal til enhver tid ha noen mål å strekke seg etter.</p> <p>Bakgrunn:</p> <p>Et bærekraftig kosthold defineres av FN som «kosthold som har lav innvirkning på miljøet og som bidrar til mat og ernæringsikkerhet og et sunt liv for nåværende og fremtidige generasjoner. Et bærekraftig kosthold beskytter biologisk mangfold og økosystemer, er kulturelt akseptabelt, tilgjengelig, økonomisk rettferdig, trygt og sunt, og sørger for optimal ressursbruk.» (FNs mat- og landbruksorganisasjon, FAO)</p>
2030	<p>Kriteriet gjelder ved nyinnkjøp av leker. Kartlegging av eksisterende leketøy for miljøgifter er lagt til idebank barnehage.</p> <p>Barnehagen skal ved nyinnkjøp aktivt etterspørre om leverandørenes leketøy inneholder helse- eller miljøfarlige stoffer samt om det finnes mer miljøvennlige alternativer (f.eks. produkter i ubehandlet tre eller uten plast).</p> <p>For eksempel ved å:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Inngå avtale med en sikker/trygg leverandør som kan tilby egne innkjøpslister for miljøvennlige leker og produkter. F.eks Norengros, Lekolar eller tilsvarende. Eller: 2. Send epost til leverandør (Miljøfyrtårn har utarbeidet en mal for brev/epost). Eller: 3. Bruk forslag for hvilke produkter som er trygge gitt i Miljøfyrtårns veileder ved innkjøp av leker og produkter. Klikk ekstern veiledning for tilgang til mal og veileder. <p>En effektiv måte å redusere utslipp av mikroplast, er å unngå bruk av glitter.</p>
2035	<p>Presisering:</p> <p>Slitasje fra kunstgressbaner og annet plastdekke kan være kilder for mikroplast i naturen. Virksomheten skal vurdere alternativer til plastdekke/kunstgress ved planlagt nyetablering eller renovering innen neste sertifiseringsperiode. Dersom kunstgress ikke byttes ut skal det vurderes å bruke innfyllingsmateriale som ikke er plastbasert.</p> <p>Dokumentasjon:</p> <p>Virksomheten skal beskrive om det er planlagt nyetablering eller rehabilitering av uteområder i løpet av neste sertifiseringsperiode. Hvis ja, skal det dokumenteres en skriftlig vurdering på alternativer til plastdekke/plastbasert innfyllingsmateriale. I vurderingen skal det tydeliggjøres hvilke alternativer som er vurdert og hvilke beslutninger som er tatt.</p>
Kriterie-Id	Naturmangfold og arealbruk

Kriterie-Id	Naturmangfold og arealbruk
773	<p>Presiseringer:</p> <p>Bruk av plantevernmidler, også hobbypreparater, er forbudt på barns lekeområder i henhold til forskrift om plantevernmidler. Torvredusert jord kan benyttes hvis ikke torvfri jord er å få tak i.</p> <p>Unntak:</p> <p>Videregående skoler med naturbrukslinjer kan benytte plantevernmidler og mineralgjødning når dette er en del av undervisningen i henhold til læreplanen. Læreplanene i fag på naturbrukslinja fremhever variert undervisning innenfor flere driftsformer, og skolene skal derfor kunne undervise i både konvensjonell og økologisk drift.</p> <p>Naturbrukskoler kan også benytte torvjord til veksthusproduksjon, men skal arbeide for å redusere torvforbruket og teste ut alternative dyrkingsmedier.</p> <p>Dokumentasjon:</p> <p>Beskrivelse av hvordan kriteriet er ivaretatt, og at den/de som er ansvarlige for forvaltning av skolens/barnehagens uteområde er gjort kjent med kravene. Videregående skoler som har unntak fra kravet i forbindelse med undervisning i yrkesfag skal beskrive hva som brukes av plantevernmidler, mineralgjødning og torvjord, til hvilket formål, og tiltak som gjøres for å redusere forbruket.</p> <p>Bakgrunn:</p> <p>Torvuttak og drenering av myrer bidrar til store klimagassutslipp og betydelige arealinngrep som truer mangfoldet av dyr og planter som lever i myr og våtmark. Derfor har Klima- og miljødepartementet besluttet at torv i jordprodukter skal fases ut så raskt som mulig, og målet er full utfasing for det private hagemarkedet innen 2025 og for proffmarkedet innen 2030. Miljøfyrtårnsertifiserte virksomheter skal bidra til dette ved å unngå å bruke torvjord på eget område. Profesjonelle gartnere kan fortsatt bruke noe torv siden det fremdeles ikke finnes tilstrekkelig med gode nok alternative vekstmedier for proffmarkedet, men også disse bør arbeide for redusert torvforbruk og utfasing. For at utfasing av torv skal være et godt miljøtiltak forutsetter det at alternativene til torv har lavere miljøpåvirkning enn torvjord. Det jobbes stadig med å finne gode alternativer til torvjord for privatmarkedet, for eksempel produkter laget av kompostjord, trefiber og biokull. Se Miljødirektoratets rapport "Utfasing av uttak og bruk av torv" (2018) for mer informasjon om miljøkonsekvenser av torvuttak, konsekvensene av utfasing og alternativer til torvjord.</p> <p>Kjemiske sprøytemidler kan være helseskadelig for mennesker, det kan forurense jord og grunnvann i lang tid og det kan skade nytteinsekter og andre virvelløse dyr i jorda og i vann. Derfor skal kjemiske plantevernmidler ikke benyttes på barns lekeområder, og Miljøfyrtårnsvirksomheter skal heller ikke benytte dem på egne områder. Det finnes andre metoder å bekjempe planteskadegjørere på, for eksempel mekanisk bekjempelse, tildekking av jord eller bruk av uskadelige stoffer (f.eks. kokende vann på ugress). Se Mattilsynets oversikt over basisstoffer for å få oversikt over hvilke stoffer som ikke primært er plantevernmidler (f.eks. eddik og andre næringsmidler) som er godkjent for bruk mot ulike typer planteskadegjørere.</p>
Kriterie-Id	Avfall og ombruk
2034	<p>Presisering:</p> <p>Virksomheter skal veie matavfallet (=matsvinn+uspiselige rester) i en periode (minimum én uke) per år. Se ekstern link til veiledning for hvordan målingen utføres. Veiingen vil hjelpe med å identifisere tiltak som reduserer matsvinn, og øke bevisstheten på hva som kastes av mat som kunne vært spist.</p> <p>Dokumentasjon:</p> <p>Målemetode (se ekstern veiledning) velges og plan for gjennomføring av måling beskrives i miljøkartleggingen.</p> <p>Ved resertifisering skal indikatoren for matsvinn være utfylt i innrapporteringsdelen av styringsverktøyet. I tillegg skal gjennomførte tiltak være beskrevet, for eksempel i modulen for tiltak i styringsverktøyet.</p> <p>Bakgrunn:</p> <p>Definisjon matsvinn: "Matsvinn omfatter alle nyttbare deler av mat produsert for mennesker, men som enten kastes eller tas ut av matkjeden til andre formål enn menneskeføde, fra tidspunktet når dyr og planter er slaktet eller høstet." Et av FNS bærekraftmål er å redusere matavfall i verden med 50% innen 2030.</p> <p>Evt. tillegg/eksempler:</p> <p>Det anbefales at barna involveres i arbeidet med matsvinn og at pedagogiske aktiviteter iverksettes. Utover måling og veiing, kan dette være å ta bilder av matavfallet, lage konkurranser, snakke om hvorfor mat kastes, hvorfor spiser man ikke opp maten sin, hvor kommer maten fra osv.</p> <p>Se ekstern veiledning for tilgang til verktøy for praktisk gjennomføring av måling og tips til involvering av barna.</p>
Kriterie-Id	Systemkriterier

Kriterie-Id	Systemkriterier
754	<p>Hensikten er å bidra positivt til miljøet i barnehager, skoler, skolefritidsordninger og leksehjepsordninger. Dette gjøres ved å fremme trivsel, lek, læring og helsen til barn og elever. I tillegg til å forebygge sykdom, skade og alvorlige hendelser.</p> <p>Forskriften inneholder miljø- og helsekrav for skoler og barnehager. Det er kommunen som behandler søknaden og fører tilsyn etter forskriften. Vanligvis gjøres dette av kommunelegen. Virksomheten skal søke om godkjenning når de planlegger etablering, utvidelse eller endringen av virksomheten.</p> <p>Se HelseDirektoratets veileder om forskriften. Den er laget som én veileder og innholdet er i stor grad likt for barnehager og skoler. Der det er ulike faglige anbefalinger for barnehager og skoler, vil det framkomme i veiledningen.</p> <p>Annen info Fra 1. juli 2023 kom det en ny forskrift om helse og miljø i barnehager, skoler og skolefritidsordninger. Den erstatter forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v. Virksomheter som er godkjent etter den gamle forskriften trenger ikke å søke om ny godkjenning.</p> <p>«Frivillige» skoler som folkehøgskoler, kulturskoler og voksenopplæring er ikke omfattet av forskriften, men er omfattet av meldeplikten i forskrift om miljørettet helsevern.</p> <p>Dokumentasjon Skriftlig godkjenning etter forskrift om helse og miljø i barnehager, skolefritidsordninger, ev. forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v. Dersom virksomheten har hatt tilsyn av kommunen skal tilsynsrapport legges frem for å bekrefte at godkjenningen ikke har blitt underkjent pga. avvik.</p> <p>For skoler som har meldeplikt er en kopi av meldingen sendt til kommunen dokumentasjon på kriteriet.</p>
758	<p>Hensikten er å involvere barna i miljøarbeidet og legge til rette for et læringsmiljø som stimulerer barnas nysgjerrighet, engasjement og bevissthet rundt miljøspørsmål og bærekraft. Det er derfor viktig at bærekraft og miljø er en integrert del av rammeplanen.</p> <p>Anbefaling Se Miljøfyrtårns forslag til miljøpedagogiske opplegg. Oppleggene er fordelt på temaene avfall og ombruk, mat og matsvinn, transport og naturmangfold, og dekker flere av fagområdene i rammeplanen.</p> <p>Se også Miljøfyrtårns idébank for tips til miljøpedagogiske opplegg på fagområde natur, miljø og teknologi. Filtrer søket på bransje «barnehage» og kategori «Miljøpedagogisk opplegg (barnehage)» for å finne relevante tips.</p> <p>Dokumentasjon Det miljøpedagogiske opplegget for barnehagen skal dokumenteres skriftlig. Dette kan gjøres ved å fylle ut Miljøfyrtårns mal, eller ved å inkludere miljøpedagogiske tiltak i andre aktivitetsplaner som barnehagen benytter i sin årsplan. Planen skal inneholde konkrete miljøpedagogiske tiltak i tråd med rammeplanen.</p> <p>Førstegangssertifisering: En konkret plan for det kommende året.</p> <p>Resertifisering: I årsplanene skal det dokumenteres at miljøpedagogiske opplegg har vært en integrert del av årsplanen for en treårsperiode.</p>